

Ucelená politika EU pro oblast Arktidy – odpovědi na časté otázky

Brusel 27. dubna 2016

Evropská komise a vysoká představitelka vytyčily ucelený přístup k problémům v Arktidě

1. Co se oblastí Arktidy rozumí?

Arktida bývá sice vymezována různě, ale ve společném sdělení se pod tímto pojmem rozumí oblast kolem severního pólu na sever od severního polárního kruhu (66° 32' s. š.), která zahrnuje Severní ledový oceán a území osmi arktických států, konkrétně pak Kanady, Dánského království (včetně Grónska a Faerských ostrovů), Finska, Islandu, Norska, Ruské federace, Švédska a Spojených států amerických.

2. Proč je Arktida pro EU důležitá?

Přestože se Evropská unie nenachází v těsném sousedství Severního ledového oceánu, je s Arktidou neoddělitelně spjata. S touto oblastí ji totiž pojí historické, hospodářské, obchodní a zeměpisné vazby a na udržitelný rozvoj arktické oblasti má již v tuto chvíli vliv řada jejích současných aktivit, projektů, rozhodnutí a finančních nástrojů.

Vzhledem ke změně klimatu a rostoucímu působení člověka v Arktidě je zapotřebí intenzivně pracovat na ochraně tamějšího volného moře. Udržitelná správa arktického volného moře, jehož vody nespádají do svrchovanosti národních států, je odpovědností celosvětového společenství, a tedy i Evropské unie. Tři arktické státy – Dánsko, Švédsko a Finsko – navíc patří mezi členy EU. Evropská unie rovněž udržuje úzké vztahy s Islandem a Norskem, které jsou součástí Evropského hospodářského prostoru, a země jako Kanada a Spojené státy jsou jejími strategickými partnery.

3. Jaký je v Arktidě stav životního prostředí?

V oblasti Arktidy se rychle otepluje. Podle páté hodnoticí zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu se na většině míst od počátku osmdesátých let dvacátého století zvyšují teploty permafrostu a očekává se, že tento trend bude pokračovat i v budoucnu. Takovýto vývoj je přesvědčivým důvodem pro to, aby EU posílila své odhodlání bojovat v Arktidě proti změně klimatu a chránit tamější životní prostředí.

S dalším oteplováním se může stát, že již za dvacet až čtyřicet let budou léta v Arktidě provázet teploty nad bodem mrazu. V důsledku tání mořského ledu a rychlého vývoje námořních technologií zaznamenává Arktida už dnes zintenzivňování lidské činnosti. Člověk zde kupříkladu provozuje lodní dopravu, důlní těžbu nebo těžbu uhlovodíků.

4. V jakém mezinárodním právním rámci je Arktida spravována?

Správu Arktidy upravuje rozsáhlý mezinárodní právní rámec, jehož součástí jsou mimo jiné:

- Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu, která prosazuje svrchovaná práva zemí v rozličných námořních zónách. Signatářem této úmluvy je i Evropská unie;
- Mezinárodní námořní organizace, specializovaná agentura OSN, jež odpovídá za bezpečnost a ochranu lodní dopravy a za prevenci znečišťování moří loděmi. Všechny členské státy EU jsou jejími členy. Evropská komise má v organizaci status pozorovatele;
- Arktická rada jakožto mezinárodní mezivládní fórum, které se přímo zabývá udržitelným rozvojem Arktidy a ochranou tamějšího životního prostředí. Této radě založené v roce 1996 nepřísluší řešit spory o hranice nebo o zdroje ani žádné jiné otázky související s bezpečností. Evropská unie působí v Arktické radě jako pozorovatel *ad hoc*, tři členské státy EU v této radě vystupují jako členové (Dánské království, Finsko a Švédsko) a sedm členských států EU má status stálého pozorovatele (Německo, Španělsko, Francie, Itálie, Nizozemsko, Polsko a Spojené království);
- Rada Barentsova euroarktického regionu, která je fórem pro mezivládní a meziregionální spolupráci v oblasti Barentsova moře. Evropská komise je řádným členem této rady;
- Severní dimenze, což je společná politika EU, Ruska, Norska a Islandu. Severní dimenze byla zahájena v roce 1999 a jejím cílem je tvořit rámec pro podporu dialogu a konkrétní spolupráce v oborech, jako jsou hospodářství, kultura, životní prostředí a doprava;

- Úmluva o ochraně mořského prostředí severovýchodního Atlantiku, jejímž cílem je chránit mořské prostředí a ekosystémy před vyvstávajícími hrozbami, které s sebou přinášejí znečištění, námořní aktivity, změna klimatu a zvýšená přítomnost člověka.

5. Jakým způsobem se na práci v oblasti Arktidy podílí EU?

Zájmy EU v Arktidě se dotýkají mnoha témat včetně životního prostředí, energetiky, dopravy, rybolovu atd. Evropská unie se již dlouho aktivně zapojuje do arktické spolupráce. Činí tak například prostřednictvím Severní dimenze spolu s Ruskem, Norskem, Islandem, Finskem a Švédskem nebo v rámci Rady Barentsova euroarktického regionu. Evropská unie byla také po mnoho let pozorovatelem *ad hoc* v Arktické radě a podílela se na její práci.

Evropská unie patří k těm, kdo nejvíce přispívají na výzkum v oblasti Arktidy – od roku 2002 bylo z rozpočtu EU pro tento účel zavázáno 200 milionů eur. Na výzkum kromě toho vynakládají prostředky i jednotlivé členské státy EU. Nedávné a současné projekty se zabývaly celou řadou otázek, aby byl získán ucelený obraz o změnách, jež v Arktidě probíhají. Jedním směrem výzkumu je dopad změny klimatu na ekosystém regionu a na klíčová hospodářská odvětví. Další projekty pak v Arktidě zkoumají vývoj mořského ledového pokryvu, ledovců a ledových příkrovů, včetně dopadu, jaký má jejich úbytek na úroveň mořské hladiny. V rámci jednoho projektu, do něhož byly zapojeny všechny arktické země, bylo provedeno vůbec první harmonizované zhodnocení půdních podmínek Arktidy, jehož výsledkem byl atlas cirkumpolárních půd severní polokoule. Několik projektů také usiluje o podporu budování arktické výzkumné infrastruktury, a to mimo jiné na základě [sítě Interact](#), jež sestává ze 70 pozemních terénních základů rozmístěných po celém regionu.

Obchodní loďstvo kontrolované ze strany členských států EU je jedním z největších na světě a unijní průmysl má značné zkušenosti s lodní dopravou, stavbou lodí, družicovou navigací, pátracími a záchrannými akcemi i rozvojem přístavní infrastruktury, která nabízí významný potenciál k podpoře hospodářského růstu a rozvoje při současném dodržování nejpřísnějších environmentálních norem.

V rámci různých iniciativ Evropská unie poskytuje nemalé množství finančních prostředků také původním obyvatelům a místním společenstvím. V rámci finančních programů v období spolufinancování 2007–2013 byly vynaloženy prostředky ve výši 1,14 miliardy eur. Připočtou-li se k této částce ještě příspěvky, které v rámci spolufinancování poskytly členské státy EU, dosáhlo financování celkové výše 1,98 miliardy eur. V období 2014–2020 bude z evropských strukturálních a investičních fondů v Arktidě investována více než jedna miliarda eur do strategických odvětví, jako jsou výzkum a inovace, a do podpory malých podniků a čisté energie.

6. Proč Evropská komise a vysoká představitelka předkládají toto sdělení právě teď?

Evropský parlament a Rada v roce 2014 vyzvaly Komisi a vysokou představitelku k vypracování ucelené politiky pro Arktidu, tak aby byl vytvořen soudržnější rámec pro činnost a programy financování EU. Z vývoje v Arktidě je zřejmé, že je zapotřebí silnější angažovanost EU. Změna klimatu totiž v této oblasti postupuje rychleji a v mnohem širším rozsahu, než se předpokládalo. Evropská unie jakožto třetí největší producent skleníkových plynů je odpovědným partnerem, který bude přispívat ke snahám o zastavení tohoto trendu.

V Arktidě však zároveň existuje možnost a nutnost udržitelného rozvoje. Evropská unie může Arktidě dozajista pomoci posílit její sociálně-ekonomickou odolnost a přispět může i v oblasti vědy, výzkumu a inovací. EU disponuje značnými zdroji, značným objemem dat i značnou výzkumnou kapacitou, které může investovat do pokroku při řešení problémů regionálního a mezinárodního významu. Společné sdělení, jež bylo dnes přijato, bere všechno toto v potaz.

7. Jaká opatření Evropská komise a vysoká představitelka navrhuje?

Nově vypracovaná integrovaná politika obsahuje 39 opatření, jejichž cílem je dále rozvíjet strategii EU vůči Arktidě ve třech navzájem úzce provázaných oblastech:

a) Další řešení změny klimatu a ochrana životního prostředí:

- Evropská unie se již zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů, a to o 40 % do roku 2030 a o 80 % do roku 2050 oproti úrovní roku 1990. Bude usilovat o mezinárodní plnění dohody o klimatu, k níž se v prosinci loňského roku dospělo v Paříži. Na opatření pro přizpůsobování se změně klimatu a pro zmírňování této změny již bylo vyhrazeno 20 % unijního rozpočtu.
- Evropská unie je připravena spolupracovat s arktickými státy (včetně jejich místních obyvatel a domorodých společenství) a s příslušnými mezinárodními fóry, aby mohl být pro oblast Arktidy vypracován ambiciózní program pro přizpůsobování se změně klimatu.
- Evropská unie bude rovněž přispívat k mezinárodním opatřením, jejichž cílem je omezení emisí černého uhlíku a methanu.
- Evropská unie plánuje zachovat stávající úroveň financování arktického výzkumu v rámci programu

Horizont 2020 (průměrně 20 milionů ročně). Pro roky 2016 a 2017 již bylo na projekty pozorování meteorologických a klimatických změn na severní polokouli a pozorování úbytku permafrostu vyčleněno přibližně 40 milionů.

- Dvacet dva předních výzkumných organizací, které se v Evropě zabývají výzkumem Arktidy, navrhne v rámci iniciativy EU-PolarNet ucelený evropský program polárního výzkumu.
- Evropská unie plánuje podpořit v Arktidě nadnárodní přístup k tamější výzkumné infrastruktuře (k výzkumným stanicím, k lodím využívaným pro vědecké účely a k družicovým pozorováním) a volný přístup ke zdrojům dat. Mezinárodní výzkum změny klimatu v Arktidě má být rovněž podpořen unijním vesmírným programem Copernicus.
- Arktidy se do vysoké míry dotýká řada mezinárodních dohod o ochraně životního prostředí, jako je například Úmluva OSN o biologické rozmanitosti, avšak signatáři tyto dohody ještě zdaleka nenaplnují. Evropská unie je proto hodlá k plnění dohod vybízet.
- Do roku 2020 by se měly postupně přestat používat znečišťující látky a těžké kovy, jež v Arktidě v současnosti kontaminují potravní sít.
- V rámci udržitelné správy Severního ledového oceánu podporuje EU v Arktidě rozvoj sítě chráněných mořských oblastí. Evropská unie by ráda vypracovala mezinárodní dohodu, jež by předcházela neregulovanému rybolovu ve střední části Severního ledového oceánu. Mořské biologické zdroje je totiž v dlouhodobém výhledu zapotřebí spravovat buď prostřednictvím některé regionální organizace pro řízení rybolovu, nebo prostřednictvím určité dohody.

b) Udržitelný rozvoj:

- Evropská část Arktidy trpí nedostatkem investic. Evropská unie však disponuje řadou finančních nástrojů a služeb, jimiž je připravena podpořit inovace, rozvoj infrastruktury (např. zlepšení dopravních spojení) a podnikání (např. s pomocí investičního plánu pro Evropu, transevropské dopravní sítě TEN-T, nástroje InnovFin a evropské sítě podniků). Komise se bude snažit posílit koordinaci jednotlivých unijních programů financování, které jsou pro Arktidu relevantní, určí hlavní priority co do investic a výzkumu a usnadní budování kapacit zainteresovaných stran, tak aby byla finanční podpora regionu maximalizována.
- Vesmírné programy a cílené výzkumné projekty EU by měly v Arktidě pomoci zvýšit námořní bezpečnost, a to prostřednictvím kontroly a sledování lodní dopravy a pohybu ledových ker (v rámci programu Copernicus) a díky poskytování navigačních služeb (v rámci programu Galileo).

c) Mezinárodní spolupráce:

- Evropská unie se bude dále aktivně angažovat v rámci mezinárodních fór, která se zabývají problémy arktické oblasti, např. v rámci Arktické rady, Rady Barentsova euroarktického regionu nebo Severní dimenze.
- Evropská unie bude spolupracovat (například ve vědě a výzkumu) se všemi svými arktickými partnery, a to nejen se třetími zeměmi, které mají v Arktidě svá území, ale i se zeměmi, které mají v této oblasti stále více zájmů, jako jsou třeba Čína, Indie nebo Japonsko.
- Jelikož politiky EU mají na Arktidu přímý vliv, bude Evropská unie i nadále udržovat kontakty s tamějším původním obyvatelstvem a místními společenstvími, aby byla při probíhajícím rozpracovávání unijních politik dodržována jejich práva a zohledňovány jejich názory.

8. Co bude následovat?

Aby byla zajištěna soustavnost, účinnost a kontinuita politiky EU pro Arktidu, připravené společné sdělení bude nyní předloženo k vyjádření Radě Evropské unie (členským státům) a Evropskému parlamentu.

Bližší informace

http://eeas.europa.eu/arctic_region/index_en.htm

http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/sea_basins/arctic_ocean/index_en.htm

MEMO/16/1540

Kontaktní osoby:

[Maja KOCIJANCIC](#) (+32 2 298 65 70)

[Enrico BRIVIO](#) (+32 2 295 61 72)

[Adam KAZNOWSKI](#) (+ 32 2 298 93 59)

[Iris PETA](#) (+32 2 299 33 21)

Pro veřejnost: služba [Europe Direct](#), tel [00 800 67 89 10 11](tel:0080067891011) nebo [e-mail](#)